

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry (PPLY)
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

29.9.2011

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus, ympäristövastuualue

Veteraanikatu 1, PL 86
90101 Oulu

kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Asia:

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen (jatkossa PPLY) lausunto Kanteleen Voima Oy:n Haapaveden Rahkanevan turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta.

Hankkeesta yleisesti

Rahkaneva on alueensa harvoja pääasiassa ojittamattomana säilyneitä laajoja soita. Haapaveden poikkeuksellisenkin korkea soiden ojitusaste ja ympäristön lukuisat turvetuotantohankkeet korostavat Rahkanevan paikallista ja seutukunnallista merkitystä niin soiden lajistolle kuin virkistykselle ja maisemallekin. Näistä syistä johtuen Rahkaneva ei sovellu turvetuotantoon ja sen YVA-selvityksen tekeminen ei ole mielekästä.

Mikäli hankevastaava kuitenkin haluaa jatkaa YVA-selvityksen laatimista, tulee hankkeen ympäristövaikutukset ja alueen mahdolliset käyttötavat tulee arvioida perusteellisesti ja monipuolisesti.

Arvioitavat vaihtoehdot

Arvioinnissa tarkastellaan nollavaihtoehdon lisäksi kahta vaihtoehtoa, joista kumpikin tuhoaisi Rahkanevan aapasuokokonaisuuden peruuttamattomasti. PPLY:n mielestä arvioitavat vaihtoehdot eivät ole riittäviä. Esitettyjen vaihtoehtojen lisäksi tulee arvioida vaihtoehto, jossa tarkastellaan mahdollisuutta suon ojitettujen osien ennallistamiseen ja siitä saatavan puubiomassan energiakäyttöön.

Vaihtoehtojen tarkastelussa tulee esitellä riittävän yksityiskohtaisesti myös mahdollisuudet saman energiamäärän tuottamiseen vaihtoehtoisilla tavoilla niin lyhyellä kuin pidemmälläkin (1-10 vuotta) aikaperspektiivillä. Tällä hetkellä YVA-ohjelman maininta siitä, että Haapaveden laudevoimalaitoksen polttoainetoimitusten riittämättömyys johtaisi saman energiamäärän tuottamiseen kivihieillä, on riittämätön (s.8). Sitä ei perustella lainkaan, jolloin toteamus vaikuttaa enemmän mielipiteeltä kuin tosiasialta. Vaikuttaisi sen sijaan hyvin mahdolliselta, että sama energiamäärä voidaan tuottaa esimerkiksi uusiutuvista biomassoista tai esimerkiksi tuulienergialla.

PPLY haluaa lisäksi huomauttaa, että Kanteleen Voiman Haapaveden lauhdevoimalaitoksen kokonaisenergiantuotannosta suurin osa menee hukkaan ja lämmittää haitallisesti Pyhäjoen vesistöä. Tätä seikkaa vasten koko voimalaitoksen toiminta voidaan kyseenalaistaa. Tämän tulee vaikuttaa myös Rahkanevan turvetuotantohankkeen arviointiin – suurin osa myös Rahkanevan turpeen energiasisällöstä hukattaisiin.

Hankkeen aikataulu

YVA-ohjelman mukaan YVA-selostuksen on tarkoitus valmistua vuoden 2011 loppuun mennessä. Myönteisen jälkeen valmistelutyöt alkaisivat vuoden 2013 aikana. YVA-menettelyn tarkoituksena on tuoda esille hankkeen haitat ja hyödyt luotettavasti sekä lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Hankkeen aikatauluun tulee varata vähintään yksi maastokausi (maalis–lokakuu) tarkemman linnustoselvityksen tekemiseksi. Arviointiohjelmaan täytyy sisällyttää riittävän yksityiskohtainen linnuston inventointisuunnitelma, missä kuvataan tavoitteet, menetelmät ja ajankohdat, jotta ohjelman riittävyttä luotettavan linnustoarvion tuottamiseen voidaan kunnolla arvioida. Tilanne, jossa luontoselvitykset on suurimmilta osin tehty jo YVA-ohjelmavaiheessa, on kestävä. Tällöinhän YVA-ohjelman esittäminen ja sen kommentoiminen on periaatteessa turhaa, koska suurin osa töistä ajatellaan jo tehdyn.

Seuraavan maastokauden yli ulottuvaa aikataulua tarvitaan myös, jotta PPLY ja muut tahot saavat mahdollisuuden perehtyä alueeseen tarkemmin ja hankkia sieltä vertailun mahdollistavaa havaintoaineistoa. Tämä varmistaa YVA-lain mukaisen kansalaisten osallistumismahdollisuuksien aidon toteutumisen.

Hanketta, jonka tavoitteena on Rahkanevan täydellinen ja peruuttamaton muuttaminen ei voida tarpeettomasti kiirehtiä. Hankevastaavan toiminta on ammattimaista ja pitkäjänteistä. Siihen tulee kuulua uusien tuotantosoiden etsiminen ja hankkeiden valmistelu useiden vuosien aikajänteellä.

Muut turvetuotantohankkeet

Haapavedellä ja sen lähikunnissa on yhteensä kymmeniä toiminnassa olevia turvetuotantoalueita. Pelkästään Pyhäjoen vesistöalueella on turvetuotannossa yhteensä 2551 ha. Rahkanevan hankealueen lähialueella (etäisyys 3,5–7,5 km) sijaitsevat jo valmisteluvaiheessa oleva Venenevan tuotantoalue (147 ha) sekä suunniteltu Varpuneva (148 ha), jonne ollaan hakemassa ympäristölupaa tuotannon aloittamiseksi. On välttämätöntä, että näiden hankkeiden yhteisvaikutukset luonnon monimuotoisuuteen selvitetään perusteellisesti, kun tiedetään suoluonnon kokonaisuudessaan olevan voimakkaasti uhattuna

Linnusto- ja muut eläimistöselvitykset

Arviointiohjelmassa kerrotaan, että Rahkanevalla on tehty linnustoselvitykset kesäkuussa 2009 ja 2010. Vuoden 2009 luontoselvitys koski Rahka- ja Teerinevan osia, jossa laskentamenetelmänä käytettiin kartoituslaskentaa. Katajanevan linnustoselvitys suoritettiin koealalaskentamenetelmällä 2010. Tarkempaa tietoa laskentojen ajankohdasta, kellonajasta tai laskentaolosuhteista ei anneta.

Koealamenetelmä sopii erittäin huonosti vaihtelevaan suoympäristöön, jossa pesimälinnusto voi olla voimakkaasti keskittynyttä. Yhden käyntikerran kartoituslaskenta soveltuu useimpien yleisten ja

runsaslukuisten lintujen parimäärien arviointiin, mutta näillä menetelmillä ei voida arvioida suon merkitystä harvinaisille tai vähälukuisille lajeille, koska todennäköisyys niiden osumiseen laskentareitille on hyvin pieni. Tällaisia vaikeasti havaittavia lajeja ovat esimerkiksi useat uhanalaiset lajit kuten muuttohaukka ja tuoreimmassa uhanalaisuusluokituksessa (Rassi ym. 2010) erittäin uhanalaiseksi luokiteltu suokukko. Ne ovat kuitenkin avainasemassa arvioitaessa alueen merkitystä linnustolle. Lisäksi useiden aikaisin pesintänsä aloittavien lajien (esim. metsähanhi) havaittavuus kesällä tehtävässä laskennassa on huono, koska niiden ääntely- ja liikkumisaktiivisuus vähenee pesinnän edetessä.

On myös mahdollista, että kesäkuussa sellaiset lintuparit, joiden pesintä on syystä tai toisesta tuhoutunut jo alkuvaiheessa, ovat ehtineet poistua alueelta. Edellä mainituista seikoista johtuen oikea menetelmä linnuston selvittämiseksi on koko hankkeen vaikutusalueen kattava usean laskentakerran kartoituslaskenta, jossa ensimmäinen laskentakerta on heti suon vapauduttua lumipeitteestä ja viimeinen keskikesän aikaan. Tällä välillä laskenta tulee toistaa vähintään kolme kertaa siten, että kaikki suolla mahdollisesti pesivät lajit ovat havaittavissa ainakin kahdessa laskennassa.

Laskentasäähän on kiinnitettävä huomiota siten, että kartoitusta ei tehdä huonolla säällä lintujen huonon havaittavuuden ja pesintöjen tuhoutumisriskin takia. Kartoituksessa mikään osa tutkittavasta alueesta ei saa jäädä yli 100 metrin päähän kuljetusta reitistä avoimessa ympäristössä tai yli 50 metrin päähän metsäisessä ympäristössä.

Kevät- ja syysmuuttojen aikana Rahkannevan alueella levähtäviä lintuja ei arviointiohjelmassa ole laskettu lainkaan, joten alueen tärkeyttä levähdysalueena ei tiedetä. Muutolla levähtäviä lintuja tulee havainnoida pesimälinnuston tapaan kartoituslaskennalla, jolloin saadaan kattava kuva alueen muuton aikaisesta merkityksestä. Keväällä levähtävien muuttolintujen laskenta on luonnollisesti yhdistettävissä pesimälintujen laskentaan, jos laskenta-aikaa varataan riittävästi. Tämän lisäksi Rahkannevan alueen merkitystä lintujen levähdysalueena tulee selvittää myös huonolla säällä (esim. sade tai pohjoistuuli), jolloin lintujen muutto pysähtyy ja levähdysalueiden merkitys on hetkellisesti suurempi. Lintujen pesintöjen alettua levähtäjien havainnointi kylmällä tai sateisella säällä on kuitenkin tehtävä etäämmältä kaukoputkea apuna käyttäen pesintöjen tuhoutumisriskin takia. Suolla saattaa olla merkitystä linnuille myös loppukesällä ja syksyllä, mistä johtuen alueen linnustoa tulee havainnoida kevättarkkailun tapaan myös elo–lokakuussa.

Melko kattavasta kartoituksesta huolimatta riekkokannan arviointi voi olla mahdotonta sulan maan aikaan kannan ollessa harva. Riekkokanta tulee selvittää talvella jälkilaskennalla kiertämällä suo vähintään kerran vähintään 2 vrk edellisen lumisateen jälkeen, jolloin jäljet ovat riittävän luotettavasti havaittavissa.

Objektiivisten tieteellisten menetelmien sijasta arviointiohjelmassa on sekä paikallisen teerikannan että kaikkien nisäkäslajien arvioimiseksi nähty riittäväksi ja luotettavaksi menetelmäksi haastatella paikallista metsästäjää. Arviointisuunnitelman mukaan esimerkiksi ”alueen jäniskanta hyvä, mutta vaihtelee vuosittain”. Tämänkaltaiset mitänsanomattomat lauseet kertovat arvioijien ylimalkaisesta ja vähättelevästä asenteesta eläimistökartoitusten suorittamiseen.

PPLY:n omien alueelta tekemien havaintojen mukaan Rahkannevan suolajien parimäärät ja lintujen tiheys (paria/km²) ovat korkeita. Erytisen tärkeä Rahkanneva näyttäisi olevan uhanalaiselle keltavästäräkille (vaarantunut, VU), jonka parimäärä on huomattavan korkea. Lajilistojen esittelyn ohella YVA-selostuksessa tulee tarkastella Rahkannevan suolintukannan rakennetta ja tiheyttä sekä verrata näitä muihin lähialueen soihin. Myös havainnointipanostusta tulee tarkastella kriittisesti. Niin ikään suolintukantojen vuosien välistä vaihtelua tulee käsitellä.

Alueella tavattavien harvinaisten perhoslajien selvittämiseksi perhoskartoitus tulee lisätä arviointiohjelmaan.

Vaikutukset ilmastoon

Ilmastovaikutusten tarkastelua ei pidä rajata vain tuotantoalueelta vapautuviin ja sinne sitoutuviin kaasuihin. Suot ovat Suomen luonnossa tärkein pysyvä hiilivarasto ja luonnon hiilivarastot ovat ilmastonmuutoksen kannalta keskeisiä, joten on välttämätöntä tarkastella myös muutoksia suon hiilivarastossa vaihtoehdoissa, joissa 1) suo jätetään nykytilaan, 2) ojitettu osa suosta ennallistetaan ja 3) suo otetaan turvetuotantoon. Tämä on ohjelmassa vakava puute, joka pitää korjata. Eri vaihtoehtojen ilmastovaikutuksia tulee tarkastella sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Ekosysteemipalvelujen vertailu

Ekosysteemipalvelut muodostivat keväällä 2011 valmistuneen kansallisen suo- ja turvemastraategian (työryhmän ehdotus) rungon. Tätä taustaa vasten on hämmentävää, ettei kyseinen käsite esiinny YVA-ohjelmassa kertaakaan. Ekosysteemipalveluiden tulisi muodostaa myös Rahkanevan YVA-selostuksen viitekehyksen. Rahkanevan turpeesta Haapaveden lauhdevoimalaitoksessa saatavan sähkön määrää ja markkina-arvoa sekä hankkeen työllisyysvaikutuksia tulisi verrata kohteen muiden tuotanto-, säätely-, kulttuuri- ja tukipalveluiden laatuun, määrään ja arvoon sekä vaihtoehtoisten energiantuotantotapojen taloudellisiin vaikutuksiin. Vain tämä mahdollistaa hankkeen kokonaisvaikutusten tasapuolisen arvioinnin.

Yhteenveto

Rahkanevan YVA-ohjelmassa on paljon keskeisiä puutteita, jotka tulee korjata YVA-selostuksessa. On selvää, että näiden tekemiseen tarvitaan huomattavasti enemmän aikaa kuin mitä YVA-ohjelmassa siihen esitetään käytettävän. Vain perusteellisen ja oikeaan tietoon pohjautuvan ympäristövaikutusten arvioinnin perusteella voidaan luotettavasti vertailla eri vaihtoehtojen hyötyjä ja haittoja.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

Esa Aalto
puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen
suojelutoimikunnan puheenjohtaja